

FORMAREA ȘI EVOLUȚIA COMUNEI AGRICOLE „DE LA ÎNTUNERIC LA LUMINĂ” DIN RAIONUL ANANIEV (1924–1926)

CZU: 94(478):63”1924-1926”

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.23.1-68.12>Doctorand **Alexandru MOLCOSEAN**E-mail: molcoseanalexandru@gmail.comORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7480-2602>

Universitatea de Stat din Moldova

Institutul de Istorie

FORMATION AND EVOLUTION OF THE AGRICULTURAL COMMUNE “FROM DARKNESS TO LIGHT” IN ANANIEV DISTRICT (1924–1926)

Summary. The content of the article addresses the history of the appearance and evolution of the agricultural commune “From darkness to light” from Lipetskoe village, Ananiev district. In the first part of the article is reflected the activity of the “Rai” monastery, which served as the foundation for the formation of the labor collective. The second part of the study mirrors the way the new agricultural entity is organized. The chronological limits are set between 1924 (the establishment of the agricultural commune) and 1926 – a year that started with the first inspection inside the village. Analyzed in general terms, the agricultural commune “From darkness to light” was itself a utopian experiment promoted by the Soviet authorities on the left bank of the Dniester River in order to restore on new economic, political, social and ideological ways the rural community of the AMSSR.

Keywords: “Rai” monastery, Inochentie, labor collective, Lipetskoe village, AMSSR, agro-social experiment.

Rezumat. Articolul abordează istoricul apariției și evoluției comunei agricole „De la întuneric la lumină” din satul Lipețkoe, raionul Ananiev. În prima parte a lucrării este reflectată activitatea mănăstirii „Rai”, care a servit drept temei pentru constituirea colectivului de muncă. A doua parte a studiului oglindește modul de organizare a noii entități agricole. Limitele cronologice sunt încadrate între 1924 – anul constituirii comunei agricole și 1926 – anul când s-a efectuat prima inspecție în acest colectiv. Privită în ansamblu, comuna agricolă „De la întuneric la lumină” a fost un experiment utopic, promovat de autoritățile sovietice în stânga Nistrului cu scopul de a reășeza pe un nou făgaș economic, politic, social și ideologic comunitatea rurală din Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească.

Cuvinte-cheie: mănăstirea „Rai”, Inochentie, colectiv de muncă, satul Lipețkoe, Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească, experiment agro-social.

INTRODUCERE

La începutul anilor 1920, Uniunea Sovietică a demarat o serie de tentative în vederea reorganizării sectorului agricol. După naționalizarea pământului în 1921, bolșevicii au pus în mișcare un mecanism complex de reorganizare a sectorului agrar. La baza acestei idei a stat constituirea primelor formațiuni agricole – comunele. Colective de muncă de mici dimensiuni susținute financiar și material de către stat, acestea urmau să devină o matrice în miniatură a colhozurilor. În primă fază, s-a urmărit familiarizarea elementului social cu noile forme de organizare economică.

Dat fiind faptul că regiunea de sud-vest a Uniunii Sovietice dispunea de pământuri deosebit de fertile și, prin urmare, era foarte promițătoare din perspectivă agricolă, primele comune au fost înființate în Ucraina. În cadrul studiului este prezentată evoluția unuia dintre aceste colective de muncă – „De la întuneric

la lumină”. Comuna a fost formată în satul Lipețkoe din raionul Ananiev (Odesa). În 1924, după crearea în stânga Nistrului a Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești (RASSM), Ananiev devine parte componentă a noii republici.

Subiectul comunei „De la întuneric la lumină” a fost abordat de către Nicolae Popovschi, fost profesor la liceul „Alexandru Donici” din Chișinău, în lucrarea intitulată *Mișcarea de la Balta sau inochentismul în Basarabia*, apărută în anul 1926 la Tipografia Eparhială „Cartea Românească” [1]. Același autor a descris într-o notă de subsol¹ în monografia *Istoria Bisericii din Basarabia în veacul al XIX-lea sub ruși* (1931)

¹ Informația a fost preluată din lucrarea *Moldaviya*, elaborată de Mark Naumovich Bochacher în anul 1926. În 1939, autorul (de origine basarabeană) a fost executat de autoritățile sovietice, fiind acuzat de spionaj în favoarea unei organizații teroriste contrarevoluționare.

[2, p. 451] situația mănăstirii „Rai” în momentul venirii la putere a bolșevicilor. În 1928, redacția ziarului „Plugarul Roș” a publicat în numărul 31 (296) p. 4 un articol defăimător la adresa „Rai”-ului, intitulat *Păsăruicile lui Dumnezeu și Jița dracului* [3]. Ulterior, ziarul „Plugarul Roș”, în patru numere, a reflectat istoria lăcașului monahal într-un „studiu” propagandistic intitulat *Cu călătoria la „Rai”* [4]. Prin urmare, informațiile existente în presa timpului și accesul la documentele de arhivă ne permit să elucidăm subiectul comunei organizate după modelul socialist pe fundamentul dogmelor creștine.

PIATRA DE TEMELIE A COMUNEI AGRICOLE – MĂNĂSTIREA „RAI”

În anul 1909, în raionul Ananiev², lângă satul moldovenesc Lipețkoe, călugării inochentiști au fondat mănăstirea „Rai”. Potrivit credinței lor, în timpul Apocalipsei doar membrii lăcașului respectiv vor supraviețui și vor fi în cele din urmă mântuiți. Se consideră că moșia, cu suprafața de 50 de desetine, pe care s-a constituit mănăstirea „Rai”, a fost dăruită călugărului Inochentie de către trei frați: Nechita, Sofronie și Gherasim. Acest pământ se afla în satul Lipețkoe la o distanță de 12 verste de gara Bârzula [1, p. 229]. În documentele de arhivă este atestat faptul că în anul 1917, lăcașului monahal i-au fost donate 240 de desetine de pământ, costul acestuia ajungând la 300 000 de ruble [6].

Într-un timp relativ scurt, mănăstirea „Rai” a căpătat o mare popularitate în rândul locuitorilor din Transnistria și Basarabia. Mii de moldoveni, încrezători în iminentul sfârșit al lumii, s-au stabilit pe moșia schitului aducând cu ei toată averea. Oamenii, cu gândul de a se salva de o eventuală „Apocalipsă”, au săpat pentru sine camere subterane. Ca rezultat, au fost construite catacombe cu o suprafață enormă, care puteau adăposti 3 mii de persoane.

În anul 1913, guvernul țarist a încercat să transforme „Rai”-ul în mănăstire ortodoxă, arestându-l totodată pe liderul mișcării religioase – monahal Inochentie. Patru ani mai târziu (1917), Inochentie a fost eliberat și, întorcându-se la mănăstire, a reluat activitatea adunând și mai mulți enoriași. În anul 1919 Rusia se afla în plin război civil, iar „Rai”-ul din stânga Nistrului a servit drept loc pentru acțiuni contrarevoluționare. După o tentativă nereușită a bolșevicilor de a ocupa mănăstirea în 1921, doi ani mai târziu, în 1923, „Rai”-ul a fost lichidat. Cu scopul de a preveni

² Cu toate că toponimul localității a fost rusificat (Ananiev), pe însemnele oficiale (sigilii) s-a păstrat denumirea românească – Nani.

Figura 1. Sigiliul Comitetului Împlinitor al raionului Nani din RASSM [5].

constituirea unor noi grupări „dușmănoase” regimului sovietic, pe teritoriul lăcașului de cult a fost constituit un artel agricol. Ulterior, în 1924, acesta a fost reorganizat în comuna agricolă „De la întuneric la lumină” care număra în total 41 de persoane [7]³.

„DE LA ÎNTUNERIC LA LUMINĂ” – O BLASFEMIE LA ADRESA CREȘTINISMULUI

În esență, atribuirea denumirii „De la întuneric la lumină” fostului teritoriu ocupat de mănăstirea „Rai” are la bază două ipoteze. Potrivit primei, sovieticii au urmărit să denigreze imaginea lăcașului monahal pornind de la ideea că religia nu a făcut altceva decât să-i „întunece” pe oameni. Cea de-a doua ipoteză sugerează „lumina” adusă de bolșevici odată cu revoluția care a schițat un soare roșu la orizont, perioada țaristă nefiind altceva decât negura nopții așternută peste poporul rus.

³ Descrierea sigiliului: Amprentă sigilară de formă rotundă cu diametrul de 40 mm după o matrice executată în excizie, probabil din cauciuc, aplicată în tuș albastru pe un document din 25 martie 1932. Emblema, în centrul câmpului sigilar, încadrată în interiorul unui cerc liniar: o seceră, cu lama tăietoare îndreptată în partea stângă și un ciocan încrucișate, plasate pe un mănunchi de raze, flancate la dextra și senestra de două ramuri de laur. În partea superioară a compoziției au fost gravate litere de tipar cu grafie chirilică <<У.С.С.Р.>>. În partea inferioară, la baza ramurilor de laur, în două rânduri, scris în limba ucraineană << Пролетарі всіх країн, єднайтеся >>. Legenda, în exergă, între cercuri liniare continue, cel exterior dublu, în română cu caractere chirilice și în ucraineană, în două rânduri, dinspre margine spre centru: „[de la ora 7] Комитету Імплнатори районулуй Нани Р.А.С.С.М./ [de la ora 7] Янанівський районівий Виконанчий Комітет А.М.С.С.Р?”. Între cele două rânduri, la ora 6, a fost gravat un decor floral.

Figura 2. Tractorul în sat, pictură, autor I.A. Vladimirov, anul 1925 [9].

Comuna agricolă era reprezentată de un colectiv ce „se distingea prin modul de organizare a membrilor pe baza utilizării în comun a rezultatelor muncii” [8, p. 96], precum și pe distribuirea egală a veniturilor. Spre deosebire de alte forme de cooperare, membrii comunei aveau dreptul asupra proprietății individuale (excepție fac loturile de pământ care au fost naționalizate și date în folosință țăranilor), inclusiv atunci când aceștia decideau să plece din colectiv.

Sursele de arhivă menționează că inițial comuna a fost foarte săracă, dar în 1925 aceasta a crescut din punct de vedere economic: avea două tractoare⁴ și era considerată o gospodărie „demonstrativă”. În comună activa o celulă comsomolită care număra 45 de persoane și o celulă de partid alcătuită din 16 membri. S-a estimat că în anul 1924 recolta a fost bună – 180 de puduri de pe o desetină.

Respectând disciplina muncii, beneficiind de sprijin agronomic și de înzestrare tehnică, comuna și-a câștigat prestigiu și autoritate printre săteni. Numărul total de „guri”⁵ care făceau parte din colectiv era de 204, dintre ei, 26 foști călugări și călugărițe (inclusiv 30 de copii și adolescenți). Aproape toți membrii comunei erau moldoveni.

În anul 1924, un grup de conducători, supraviețuitori ai „Rai”-ului de altădată, au început să sape noi galerii subterane în apropierea vechii mănăstiri. Pe marginea acestui subiect, Nicolae Popovschi menționa că „după” distrugerea „Rai”-ului, inochentiștii

⁴ Sovieticii au mizat pe impactul psihologic pe care urmau să-l producă tractoarele în mediul rural la mijlocul anilor '20. Tehnica agricolă a jucat un rol decisiv sub aspect propagandistic în favoarea tezelor enunțate de bolșevici despre mecanizarea agriculturii. Tabloul *Traktor v derevne* (Tractorul în sat) (figura 2) pictat în spiritul realismului socialist în anul 1925 de I.A. Vladimirov reproduce emoțiile țăranilor la vederea unui astfel de utilaj.

⁵ În limba rusă este utilizat termenul *edoki*.

nu au dispărut nici sub bolșevici: în 1926, pe locul unde exista mai înainte „raiul inochentist” era o comună moldovenească model „Ot t'my k svetu” („De la întuneric la lumină”), iar inochentiștii se așezaseră pe un deal în apropierea „Rai”-ului. Ei locuiau acolo în niște peșteri-bordeie, în mare înghesuială – suferind mult de diferite boli. Dintre ei – 90 la sută erau femei” [2, p. 451]. Treptat, credincioșii au început să se strângă în jurul noului „Rai”. În anul 1924, în chiliile nou-săpate locuiau 100-140 de călugări și călugărițe.

Între locatarii noului „Rai” și membrii comunei au început neconținute dispute și certuri. Călugării, prin intermediul scrisorilor, amenințau că vor incendia comuna, inclusiv pe locuitorii acesteia. Cei din urmă au încercat în repetate rânduri să intre în vechile catacombe, însă aceste tentative se terminau adesea cu bătăi.

Comitetul Regional și Comitetul Executiv Central au acordat o atenție deosebită acestei mișcări religioase și l-au trimis pe activistul moldovean (Popescu) să lucreze permanent în satul Lipețkoe. Pe teritoriul unde s-a întemeiat noul „Rai”, Popescu a organizat o celulă KCMY⁶ la care au aderat 12 țărani. Bolșevicii au mizat pe capacitatea organizatorică a activiștilor de partid pentru a stârpi ultimele rădăcini ale mișcării inochentiste. Astfel, călugărilor li s-a propus să se mute cu traiul la o distanță de 30 de mile de satul Lipețkoe. O parte dintre aceștia au acceptat să se stabilească în comuna din satul Fernatii. Majoritatea însă au refuzat transferul și au anunțat că nu vor părăsi niciodată „Rai”-ul. Problema evacuării călugărilor din noua mănăstire a constituit un obiectiv prioritar pentru БИЦБК⁷, care a

⁶ Din limba rusă – *Kommunisticheskiy Soyuz Molodezhi Ukrainy* (Uniunea Tineretului Comunist din Ucraina).

⁷ Din limba rusă – *Vseukrainskiy Tsentral'nyy Vikonavchiy Komitet* (Comitetul Executiv Central al Ucrainei).

ordonat ca slujitorii mănăstirii să fie ridicați, dar n-a stipulat unde să fie trimiși aceștia.

La 4 august 1924, cu prilejul „Zilei lui Ilie”⁸, cum se specifică în raportul grupului care investigase cazul, la mănăstire s-a adunat un grup de 300-400 de călugări și călugărițe care s-au îndreptat spre comună, unde au oficiat o slujbă, având credința că Apocalipsa începuse cu ziua Sf. Proroc Ilie. Pentru a-i împiedica pe călugări să intre în vechile chilii, membrii comunei le-au blocat drumul cu tractoarele. Unul dintre călugări s-a apropiat și a spart o icoană mare de tractor, iar câteva bucăți l-au traumatizat la ochi pe unul dintre membrii organizației de tineret. S-a declanșat o încăierare generală în care un călugăr a fost bătut rău, iar ceilalți au fugit. După cum a stabilit ancheta, secretarul celulei de partid (Gavriliuc) i-a oprit pe membrii organizației de tineret să deschidă focul asupra călugărilor. Când aceștia au fugit, secretarul s-a repezit călare după ei ca să-l aresteze pe conducător. Între cei doi a început o luptă, secretarul rănindu-l pe monah dintr-un revolver. Călugărul a căzut, dar în momentul în care secretarul s-a apropiat de el acesta s-a ridicat și a fugit în lanul de porumb.

Confruntarea dintre membrii comunei și călugării inochentiști a fost discutată în cadrul biroului Comitetului Central al PC (b) U⁹, bolșevicii „constatând” că starea economică promițătoare a comunei a întezit dorința călugărilor de a intra în posesia acesteia (de fapt, acțiunile respective au fost nimic altceva decât protestul comunității monahale împotriva abuzului din partea autorităților sovietice). În consecință, s-a propus înlăturarea lui Gavriliuc din funcție și selectarea unui lucrător experimentat care să-l înlocuiască. Badeev¹⁰, Biderman și procurorul RASSM, V.I. Frolov, urmau să investigheze în detaliu acest caz și să primească directivele necesare de la Comitetul Central al PC(b)U. Nicio arestare a membrilor comunei nu trebuia să fie efectuată înainte ca întreaga echipă să se întoarcă de la Harkov [10].

⁸ Conform calendarului Iulian, ziua Sf. Proroc Ilie se serbează pe 2 august. Sfântului Ilie – făcător de minuni, cel care a plecat la cer într-un car de foc tras de cai, îi sunt atribuite puteri nemărginite asupra fenomenelor naturii precum fulgerul, tunetul, grindina și ploaia. În Noul Testament scrie că Prorocul Ilie va reveni pe Pământ pentru a predica în vremea Apocalipsei.

⁹ Pe moment se desfășoară cercetări pentru a determina data ședinței Biroului Comitetului Central al PC(b)U privind confruntările dintre călugării inochentiști și membrii comunei agricole „De la întuneric la lumină”.

¹⁰ Secretar al Comitetului de Partid al RASSM în 1925. A se consulta, în acest sens, D. Bulancea, V. Bulba (Spînu), L. Crudu [et al.], coord. Marius Tăriță, *Instituțiile și nomenclatura sovietică și de partid din RASSM și RSSM (1924–1956)*, Chișinău, 2017, p. 22.

ANUL 1925: PRIMELE REZULTATE OBȚINUTE DE COMUNĂ

La opt luni de la organizarea comunei „De la întuneric la lumină” a fost elaborat un studiu despre noul colectiv de muncă. În primă fază, s-a constatat că localnicii din satul Lipețkoe nu se numărau printre membrii comunei, aceștia din urmă au venit din alte sate. La momentul cercetării, în colectiv erau 56 de persoane care făceau parte din adunarea comunei, 81 de membri reprezentau muncitorii activi. Per total, au fost înregistrate 121 de „guri”¹¹ (în urma calculelor s-a ajuns la concluzia că datele sondajului nu au prezentat numărul persoanelor inapte de lucru și pe cel al copiilor). Într-un alt document, care datează din 1925, în comuna „De la întuneric la lumină” au fost atestați 57 de bărbați cu vârsta cuprinsă între 18 și 56 de ani și 32 de femei (probabil că celelalte 32 de persoane erau copii) [11].

În anul 1925, capitalul material al comunei era estimat la 56 000 de ruble (cota parte a colectivului însumând 7 714 ruble). Deducem că cele 48 286 de ruble reprezentau investițiile statului pentru crearea acestui colectiv. Susținerea comunei din partea statului s-a manifestat și prin mecanizarea acesteia: în 1925, colectivul a fost asigurat cu două tractoare și diferit inventar agricol. Pe viitor se planifica organizarea unui punct de procesare a laptelui, precum și extinderea suprafețelor viticole pentru care comunei i-au fost alocate suplimentar încă 52 de desetine de pământ în satul Fernatii [12].

Colectivul avea o celulă de conducere constituită din 5 persoane (3 dintre aceștia nu făceau parte din partid, iar 2 erau membri ai PC(b)U. Președintele sovietului comunei era o persoană autoritară și, după cum se menționează, grație acestei calități au fost preîntâmpinate o serie de probleme. În vederea asigurării unei bune organizări, în colectiv se ținea evidența activității fiecărei persoane. Comuna se conducea după sloganul lui V.I. Lenin: „De la fiecare după posibilități, fiecăruia după necesități”.

Fiind o entitate nouă pentru țăranii din satul Lipețkoe, comuna agricolă „De la întuneric la lumină” a ajuns în scurt timp să se bucure de respectul localnicilor. În colectiv activau 25 de persoane responsabile de stabilirea cooperării cu țăranii din sat. S-au depus eforturi majore pentru ca în comună să fie atrași inclusiv inochentiștii (probabil ca dovadă incontestabilă că și

¹¹ Pentru spațiul medieval românesc, calcularea numărului locuitorilor satelor aflate pe moșiile boierești se făcea pe baza *sufletelor* existente (persoane apte și inapte de muncă, copii etc). Rușii au utilizat termenul *edoki* (adică „guri”) care era atribuit persoanelor apte și inapte de lucru existente în comunele agricole.

fețele bisericești susțin noua organizare social-economică promovată de Marx și Engels). Desfășurarea activității de „recrutare” într-un ritm alert a scos la iveală faptul că la fiecare ședință a comunei erau analizate 2-3 cereri de aderare în colectiv. În 1925 au fost colectate mai multe solicitări, dar acestea nu erau încă aprobate de Comitetul Regional de partid al RASSM. În vederea extinderii numărului de membri, celula comunei și-a desfășurat activitatea propagandistică și în satele vecine.

Unul dintre obiectivele colectivului viza efectuarea lucrărilor de iluminare politică în satul Lipetkoe și organizarea procesului de lichidare a analfabetismului. Autoritățile sovietice au recurs la strategia transferării centrului de greutate al muncii culturale de la un cerc restrâns de oameni la unul de masă. Se încurajau discuțiile și prelegerile despre educația sanitară, disciplina și productivitatea muncii în special în rândul tinerilor [13].

Procesul educațional în comună era asigurat de o școală de muncă în care învățau 15 copii. Procesul instructiv îl asigura o învățătoare, iar în activitatea creșei erau implicate femeile din comună. Pentru educația femeilor se organizau prelegeri, dar o activitate sistematică desfășurată în rândul acestora nu a fost atestată [14].

DEBUTUL UTOPIEI AGRARE

Un an mai târziu, în 1926¹², începe declinul economic și moral al comunei „De la întuneric la lumină”. La 10 ianuarie colectivul a fost inspectat de o echipă alcătuită din: secretarul Comitetului raional al PC(b)U – H.S. Rusnac, președintele Comitetului executiv raional din Ananiev – Pogorevici, comisarul Narodnic pentru Agricultură – N.N. Benedict, reprezentantul Uniunilor Agricole Moldovenești – P.D. Gaidaenco, secretarul Uniunii Comunelor – F.K. Malai.

La momentul inspecției comuna număra 81 de persoane, dintre care ați de lucru: bărbați – 36; femei – 24. Vârsta membrilor comunei este prezentată în tabelul 1. Potrivit datelor, majoritatea membrilor colectivului aveau vârsta cuprinsă între 18 și 25 de ani, ceea ce putea constitui un punct vulnerabil în organizarea și administrarea comunei, deoarece un grup social aflat în floarea vârstei, fără experiență de viață trebuia coordonat foarte atent. Din punct de vedere etnic, în comună grupul moldovenilor era cel mai numeros – 29 de

¹² Tematica inspecției demarate în comuna agricolă a fost abordată de autor în articolul *Comuna agricolă: un fiasco al politicii agrariene din RASSM (1925–1930)* publicat în Revista de Istorie a Moldovei, nr. 3-4 (131-132), 2022, pp. 174-184.

Tabelul 1

Vârsta membrilor comunei „De la întuneric la lumină”

Nr.	Intervalul de vârstă	Numărul de membri
1.	De la 18 la 20 de ani	14
2.	De la 20 la 25 de ani	12
3.	De la 25 la 30 de ani	5
4.	De la 30 la 40 de ani	6
5.	De la 40 și mai în vârstă	9
Total		46

Tabelul 2

Perioada aflării în funcție a președinților consiliului comunei „De la întuneric la lumină” [16]

Nr.	Numele președintelui	Perioada aflării în funcție
1.	Dicul	20.06.1924–20.10.1924 (4 luni)
2.	Gavriliuc	20.10.1924–10.12.1924 (3 luni)
3.	Curocikin	10.12.1924–01.02.1925 (2 luni)
4.	Zubenco	01.02.1925–16.06.1925 (4 luni)
5.	Gavriliuc	16.06.1925–01.10.1925 (4 luni)
6.	Țurcan	02.10.1925–29.10.1925 (1 lună)
7.	Curovici	29.10.1925–29.12.1925 (3 luni)
8.	Pojejar	29.10.1925–01.01.1926 (temporar)

persoane, urmat de ucraineni – 23, ruși – 6, evrei – 1, alte etnii – 2 [15]¹³.

Administrația comunei era alcătuită din cinci persoane. În perioada 20 octombrie 1924 și 1 ianuarie 1926 consiliul a fost schimbat complet o singură dată. Modificări parțiale ale consiliului au fost făcute de șase ori, iar în decursul unui an și două luni președinții consiliului au fost schimbați de opt ori.

Datele prezentate în tabelul 2 demonstrează că numai trei – Dicul, Zubenco și Gavriliuc (aflat la al doilea mandat) din cei opt președinți ai consiliului s-au aflat în funcții un termen de patru luni. Schimbarea frec-

¹³ În procesul de analiză a datelor s-a depistat că acestea nu corespund. Diferența poate fi explicată pornind de la ipoteza că la stabilirea vârstei membrilor colectivului nu au fost luate în considerare (probabil) persoane care aveau sub 18 ani. Totodată, nu sunt atestate date care să indice dacă numărul persoanelor reflectat în tabelul 1 reprezintă doar grupul membrilor activi de muncă. Tabloul etnic al colectivului arată că moldovenii, ucrainenii, rușii, evreii și alte etnii însumau 61 de persoane față de 81 câte au fost menționate la începutul raportului de inspecție. Conchidem asupra faptului că au fost luați în considerare membrii comunei care se implicau în luarea deciziilor (criteriul etnic fiind unul important pentru asigurarea unei majorități de voturi).

vență a conducerii consiliului a avut un impact negativ asupra colectivului. Deducem că în interiorul acestuia existau divergențe în privința administrării comunei. Prin urmare, se observă o continuă criză la nivelul conducerii în interiorul gospodăriei colective.

Consiliul comunei își consemna toate hotărârile ședințelor în registrul proceselor verbale cel puțin o dată pe săptămână. În cadrul acestor adunări se discutau aspecte de ordin organizatoric, economic etc. S-a remarcat faptul că nu s-a acordat suficientă atenție ridicării disciplinei în rândul membrilor. La ședințe au fost abordate chestiuni despre excluderea uneia sau altei persoane din comună. Schimbarea frecventă a consiliului comunei era cauzată în mare măsură de lipsa de disciplină în rândul membrilor acestuia. Președintele comunei, Curocikin, a declarat la o adunare generală că membrii comunei nu ascultau de el.

În colectiv, toate mijloacele de producție erau socializate, venitul fiind distribuit în funcție de necesitățile membrilor. Cu toate acestea, nu se ținea o evidență strictă a muncii prestate. Prin urmare, s-a constatat că remunerările erau făcute în mod inechitabil. Din 60 de membri activi, nu toți luau parte la activitatea zilnică, cu toate că în cadrul adunărilor generale acest subiect a fost abordat destul de frecvent. De exemplu, Kolesnikov a făcut parte din comună 13 luni și a primit un avans de 202 ruble și 36 de copeici. În timp ce Alebaev, care avea o vechime de 13 luni în colectiv, a fost remunerat cu 92 de ruble și 50 de copeici. Iar un alt membru (Braguța), în 9 luni a primit 3 ruble și 63 de copeici [17]. O astfel de remunerare inegală conducea inevitabil la scăderea productivității muncii și apariția conflictelor sociale.

Inspecția a constatat că membrii comunei manifestă indiferență față de dezvoltarea economică, socială și morală a colectivului. Anexele gospodărești nu erau reparate, inventarul agricol s-a deteriorat în mare parte, piesele fiind împrăștiate; furajul cerealier a fost depozitat incorect. Din punct de vedere agronomic, un alt raport consemna că în anul 1925, comuna „De la întuneric la lumină” a efectuat greșit rotația culturilor [18].

La final, comisia a identificat câteva probleme stringente care trebuiau soluționate urgent: productivitatea comunei era scăzută; membrii colectivului manifestau o lipsă de interes pentru viața și munca în comună; fluctuația frecventă a membrilor colectivului s-a dovedit dăunătoare pentru economia colectivului; predomină lipsa spiritului gospodăresc; eliberarea inegală de avansuri financiare trezea nemulțumirea în rândul membrilor. Un factor nociv pentru colectiv era schimbarea frecventă a conducerii. În ultimul an, starea economică a comunei s-a înrăutățit considerabil, iar disciplina camaraderească lipsea complet [19].

DISPUTE DE ORDIN FUNCİAR

În luna mai 1926, comuna „De la întuneric la lumină” a intrat în litigiu cu un oarecare T. Cornev. Reclamantul, în persoana unui fost țăran înstărit, împreună cu alții și-a donat înainte de revoluție pământul mănăstirii „Rai”. Ulterior, T. Cornev a înaintat o solicitare sovietului comunei cu scopul de a-i fi restituită suprafața de teren oferită mănăstirii. În baza documentului cu numărul de înregistrare 4372 din 14 mai 1926 (copie), comuna „De la întuneric la lumină” a refuzat să-i fie reîntors pământul lui T. Cornev pentru folosință individuală.

Motivul invocat de consiliul comunei în vederea redobândirii pământului de către T. Cornev a fost lipsa documentelor care să ateste faptul că suprafața de teren solicitată i-ar fi aparținut în trecut reclamantului [20]. Cu toate acestea, la data de 5 mai 1925, T. Cornev a mers la Balta pentru a depune plângere la Tribunalul Comisariatului Poporului, iar la 7 mai s-a întors cu o citație de chemare în judecată a comunei „De la întuneric la lumină” a doua zi – pe 8 mai. În consecință, membrii colectivului urmau să conteste în judecată tentativa lui T. Cornev de a-și recupera pământul, cu toate că ultimul nu deținea documentele confirmative pentru terenul ce urma să-i fie restabilit.

În baza faptelor prezentate anterior, concluzionăm asupra faptului că inițial, autoritățile sovietice au mimat aplicarea în practică a principiilor democratice: dreptul cetățeanului la o judecată corectă, crearea premiselor favorabile pentru ca individul să aibă libertatea de a contesta acțiunile instituțiilor aflate în subordinea statului (direct sau indirect), excluderea elementelor discriminatoare la adresa statutului social (în cazul de față reclamantul făcea parte din categoria foștilor țărani înstăriți) etc. În scurt timp, către anul 1929 bolșevicii vor schimba macazul, recurgând la violență și intimidare în vederea pregătirii terenului pentru declanșarea mării colectivizări din anii '30.

CONCLUZII

În procesul de reorganizare a societății din stânga Nistrului bolșevicii au abordat constant mai multe direcții. Desființarea mănăstirii „Rai” și transformarea acesteia într-o comună agricolă a coincis cu ideologia ateistă promovată de sovietici. Astfel, pe terenul marcat de preocupări religioase au fost semănate boabele socialismului. Acest fapt poate constitui un punct de pornire în procesul de ostracizare a Bisericii Ortodoxe în stânga Nistrului la începutul anilor '20. Formarea comunei „De la întuneric la lumină” a însemnat re-așezarea pe un nou făgaș a vieții sociale, economice,

politice și spirituale din RASSM. Comuna agricolă – un colhoz în miniatură, urma să ofere rezultate promițătoare conform prognozelor socialiste. Cu toate acestea, la nici doi ani de la constituirea noii formațiuni agricole, comuna a început să genereze rezultate negative: membrii colectivului nu manifestau interes pentru gospodăria în care activau, schimbarea frecventă a conducerii provoca în permanență crize administrative, țăranii din satul Lipețkoe erau rezervați în a adera la colectiv, tentativa de omogenizare etnică a constituit la rândul ei un factor distructiv. Multiplele probleme apărute în interiorul comunei agricole „De la întuneric la lumină” au marcat eșecul doctrinei socialiste privind chestiunea agrară lansată în secolul al XIX-lea.

BIBLIOGRAFIE

1. Popovschi N. Mișcarea de la Balta sau inochentismul în Basarabia. Chișinău: Tipografia Eparhială „Cartea Românească”, 1926. 347 p.
2. Popovschi N. Istoria Bisericii din Basarabia în veacul al XIX-lea subț ruși. Chișinău: Tipografia Eparhială „Cartea Românească”, 1931, 510 p.
3. Păsăruicile lui Dumnezeu și Jița dracului, în: Plugarul Roș, nr. 31 (296), 1928, p. 4.
4. Cu călătoria la „Rai”, în: Plugarul Roș, nr. 37 (302), pp. 3-4; 38 (303), p. 3; 39 (304), p. 4; 40 (305), 1928, p. 3.
5. Agenția Națională a Arhivelor (ANA), Direcția Organizațiilor Social-Politice (în continuare DAOSP), F. 49, inv. 1, d. 2171, f. 24.
6. DAOSP, F. 49, inv. 1, d. 581, f. 17.
7. DAOSP, F. 49, inv. 1, d. 581, f. 18.
8. Malaya Sovetskaya Entsiklopediya, tom 5, Moskva: Sovetskaya Entsiklopediya, 1929, p. 96.
9. [online] https://artchive.ru/artists/2039~Ivan_Alekseevich_Vladimirov/works/512529~Traktor_v_derevne (consultat: 15.11.2022).
10. DAOSP, F. 49, inv. 1, d. 159, f. 15-16.
11. DAOSP, F. 49, inv. 1, d. 205, f. 40.
12. DAOSP, F. 49, inv. 1, d. 581, f. 18.
13. DAOSP, F. 49, inv. 1, d. 581, f. 19.
14. DAOSP, F. 49, inv. 1, d. 581, f. 20.
15. DAOSP, F. 49, inv. 1, d. 642, f. 1 verso; f. 28.
16. DAOSP, F. 49, inv. 1, d. 642, f. 29.
17. DAOSP, F. 49, inv. 1, d. 642, f. 30-31.
18. DAOSP, F. 49, inv. 1, d. 642, f. 3.
19. DAOSP, F. 49, inv. 1, d. 642, f. 28-31.
20. DAOSP, F. 49, inv. 1, d. 581, f. 8-9.

Tudor Cataraga. *Cugetare*, 34 × 12 × 6 cm, bronz, granit, 1996.